

SAMOBORSKI LIST

Ljetovanišni vjesnik.

„Samoborski list“ izlazi 1. i 15. u mjesecu.

Pretpлата na cijelu godinu stoji K 4.—, na pò godine 2 K, na četvrt godine 1 K. S poštom ili s dostavom u kuću 48 fil. na godinu više. U Americu K 1-40 na godinu više. Pojedini broj stoji 20 fillira.

Vlasnik i odgovorni urednik: M. Kleščić.

Uprava nalazi se na Trgu Leopolda Salvatora br. 18.

Oglase prima uprava, a plaća se za petiti redak u redakcijskom dijelu po 20 fil. u oglasnom 10 fil. Za oglase, koji se više puta uvrćuju, daje se znatan popust. Novei i rukopisi šalju se uredništvu „Samoborskog lista“. Neplaćena se pisma ne primaju. Rukopisi se ne vraćaju.

God II.

U Samoboru, 1. srpnja 1905.

Br. 13.

Regulacija potoka Gradne.

Prije kojih 20 godina bile su rjedje poplave potoka Gradne, ma da je potočno korito bilo znatno uže od sadanjega, no u ovo nekoliko godina ove su poplave učestale, te zemlji, susjednim općinama i pojedinim posjednicima nanijele ogromnih šteta. Samo šteta od posljednje poplave cijeni se na području općine samoborske po uredovnim izvidima na 40.000 K.

Općeno je uvjerenje, da je tomu za ponašanje više pridonijela opustjelost visokih strmih, koje su bile prije nagusto obraštene. Sada se pak niz golih strmih bez uspora slijevaju oborine u potočno korito, te nose sobom drvlje i prut sa kamenitoga tla. Tako je po izvidima stručnjaka u posljednjih 10 godina zatrpano potočno korito u prosječnoj visini od 1-40 m. nad prvobitnim dnom. Obujam se je potočnoga korita time znatno smanjio, te nije u stanju, da normalno odvodja oveće oborine.

Usljed toga bila je god 1902. posebna rasprava radi uredjenja potoka Gradne počevši od brda Oštrca pa do ispod Šimčevog mlina u Samoboru. U ovoj je raspravi uglavljeno, da se ovo uredjenje imade sastojati u proširenju i produbljenju postojećega i u djelomičnom iskapanju novoga potočnoga korita, zatim u izgradnji 36 zidanih uspornih brana radi umanjjenja pada vode u srednjem i gornjem dijelu potoka. Ove radnje imale su se već prošle godine započeti i do konca godine 1910 dovršiti, no jer su interesi protiv prvomolbene odluke uložili utoke, koji su nedavno konačno riješeni, započet će se radnjama — kako smo dočuli — ovih dana.

Sveukupni troškovi regulacije sračunani su na 57.000 K, koje će nositi interesi: upravne općine Samobor i Podvrh, kr. zem. cestovni erar i posjednici obale. Od spomeute svote otpada na zemljoradnje oko proširenja i produbljenja potočnoga korita iznos od 14.556 K. Ove radnje, koliko ne bi padale na teret posjednika mlinova, izvest će posjednici obale bud radom u naravi,

bud pružanjem odgovarajućeg iznosa u gotovom novcu u razmjeru duljine njihova obalna posjeda. Na usporne brane i osigurateljne radnje otpada pak iznos od 42.444 K, kojega imadu podmiriti u 6 godina: općina trgovišta Samobora u iznosu od 12.000 K, općina Podvrh u iznosu od 3.000 kruna i cestovni erar iz zemaljskih sredstava u iznosu od 27.444 K. Zemlja će osim toga podmiriti savkoliki trošak tehničkoga nadzora i gradjevine uprave radnja, kao što je i dosada podmirila i trošak nužnih predradnja. Tako će ukupni doprinos iz zemaljskih sredstava iznositi preko polovice sveukupnih troškova za regulaciju Gradne.

Koncesionar je ove regulacije upravna općina trgovišta Samobora, pa će svi interesi uplaćivati svoje doprinose kod trgovišnoga poglavarstva.

Duljina potočnoga korita, koja se imade regulirati iznosi oko 9 km, od kojih otpada na područje općine Samobor polovina, a na područje općine Podvrh polovina. Prama tome prigovarala je općina Samobor prevelikom pridonosu, koji joj je određen, dok je općina Podvrh isticala, da kod regulacije Gradne uopće nije interesovana. No ovi prigovori nijesu uvaženi, jer se po § 42. zakona o vodnom pravu takovi regulatorni tereti imadu dijeliti razmjerno prama koristi, koju će pojedine stranke imati. Stoga je uzeto, da je interes trgovišta Samobor, svakako četiri puta veći od onoga općine Podvrh, dok je ova kod toga ipak toliko zainteresirana, što su opuzline brdskih obronaka kod sela Rude vrlo opasne, te se samo ugradnjem brana u koritu t. j. povišenjem potočnoga tla sigurno mogu zaustaviti.

Glavne regulatorne radnje t. j. one koje najveći trošak iziskuju, odnose se na izvedenje brana i uspornih stepenica, kojima je svrha, da brzinu vode umanjuju, a šljunak i gruh zaustavljaju. Stoga se je od istodobne regulacije Gradne ispod Šimčevog mlina pa do ušća u Savu za sada odustalo, jer bi regulacija ovoga dijela pomnijem stručnjaka, ostala bezuspješna sve dotle, dok se uzrok povišenja korita u tom dijelu ne

ukloni t. j. dok se uspornim branama ne zaustavi šljunak i gruh iz gornjeg dijela, koji danas dio od Samobora do Save zamuljuje. No kako čujemo, obaviti će se i predradnje za uredjenje donjeg dijela o zemaljskom trošku, čim se interesi toga poteza izjave da su voljni troškove regulacije podmiriti i čim budu regulatorne radnje u gornjem dijelu tako napredovale, da se k regulaciji donjeg dijela bez pogibli može pristupiti.

Nastalo je stoga pitanje: hoće li određena regulacija imati željena uspjeha za trgovište Samobor, ako se istodobno ne pristupi i k regulaciji rukava-potoka Gradne, što ne teče ispod Lipovca do Samobora, jer je i taj potok za prošlogodišnje poplave goleme štete nanio, te je poradi svoga pada i množine šljunka, ako ne više, a to jednako pogibeljan kao i onaj ispod Oštrca do Samobora.

Trgovišno se je zastupstvo, kao što smo u svoje vrijeme objavili, i u tom pitanju obratilo na visoku vladu, te se sada iščekuje izaslanje tehničkoga stručnjaka, koji će staviti prijedlog o načinu najshodnijega i najjeftinijega uredjenja ovoga dijela Gradne.

Napisasmo ove retke, da naše općinstvo, koje se za stvar zanima, bude upućeno u kakvu se stadiju nalazi u ovaj mah pitanje o regulaciji Gradne.

Važnost šuma po Samobor kao zračno lječilište.

Poznato je, da dulje boravljenje u šumi, kod mora ili u blizini većih šuma, zdravlju čovječjem mnogo bolje prija, nego stanovanje u uzduhu punom dima i prašine, kakvi se nalazi u napučenim gradovima. — Stoga i traže razni bolesnici klimatičko zdrava mjesta na brdinama, kraj mora, jezera i u blizini šuma.

Osim općih zdravstvenih koristi, koje nam takova mjesta pružaju, djeluje osobito šuma u

„Veselica purgarska.“

Ferdo Livadić, znameniti ilirski skladatelj, čije će ime ostati vječno upisano u srcu hrvatskog naroda, bio je u svoje doba i načelnik trgovišta Samobora. Bila je to čast za Samobor, ponos za našu općinu, što je na čelu njezinu stajao ovako zaslužan i za dobro naroda zauzeti muž, kao što je bio slavni Ferdo Livadić. Mi se s našim Livadićem i danas ponosimo, a srećni smo, što časne kosti neumrloga skladatelja počivaju u našoj rodjenoj grud i što trgovišnu zgradu resi njegov lik.

Ilirske popijevke, koje je uglazbio Ferdo, djelovale su silno na narodno srce, krijeplile su i oduševljale hrvatski narod na patriotska djela i činile prava čudesa. Zato i hrv. narod spaja ime Livadićevo sa svojim preporoditeljima i odaje mu najveću hvalu za rodoljubna nastojanja, kojima je njegova pjesma utirala staze.

Premda je polje njegova djelovanja bilo glazbeno, na kojem je i ubrzo zaslužene lovorike ipak je katkad za dokolice znao ispjevati i po koju pjesmu. Te su pjesme više prigodne, namijenjene manje širokoj javnosti koliko Samobora, čije su ga prilike i ponukale te se koljupat dao na opjevanje kojeg znatnijega događaja.

Međi je došla do ruku takva jedna pjesma Ferde Livadića, tiskana na posebnom papiru, da se mogla lakše dijeliti među „purgare“. Nozi datum 19. februara 1838., pa je prema tomu

ispjevana prije 67 godina. Ispod natpisa nalaze se dvije ruke kao simbol sloge, a potpisao ju je Ferdo Livadić kao „starješina“, čime je htio po svoj prilici istaći, da ju posvećuje „purgarima“ kao njihov načelnik.

Livadić je znao, da bez sloge nema napretka, zato je vazda i zborom i tvorom nastojao, da samoborskim građanstvom zavlađa prava sloga i iskreno prijateljstvo. I u pomenutoj pjesmi dao je oduška tim svojim mislima znajući dobro, da se na nepristojnim, slobodnim purgarskim zabavama treba da odražava duh sloge i iskrenosti.

Naše će cijenjene čitače jamačno zanimati „veselica purgarska“, pjesma starješine samoborskoga i slavnoga glazbotvorca, pa je zato i donosimo u cijelosti:

Veselica purgarska.

Na spomen danoga po purgarih bala.

Kaj je trok današnje sloge? —

Motaju se glave, noge

Puno jesti, puno piti

Vae za dobre volje biti

To je vrst purgarije

Dični spomen, ne korije.

Niti lepo videti braću

Da nesloge bežu kaću?

Gospon — purgar skupa sjeđe

Naprot' žene nisu bjeđe.

To je prave človečnosti
Dični spomen slobodnosti.

Kada razum kreljut zdiže
Nigdo već ne stoji niže,
Zarko vince red zatira
Vuzle časti ter predira,
To je ovde gde veselje,
Gde su ljudi jedne želje.

Zato poleg volje naše
Prijatelji zdižite čaše!
Prvu pijmo slogi našoj,
Drugu vernosti pak vašoj
Ovak ljubav temeljiti
Cemo nju zakoreniti.

Tak i čaša naj ne gine
Kralju naše domovine
On je otac naš milote
V-praih svojih pun dobrote
Bog mu pleme blagoslovi
To mu žele vsi rodovi.

Purgar vsaki sad naj žive,
Imaj lazi črne, sive,
Svoje tira gospodarstvo,
Kad poštuje poglavarstvo
Dal nam danas purgarije
Dični spomen pajašije!

Priopćio B. T.

prema potrebi stupi u akciju, pa da se tako sa dvije strane navali na neprijatelja čovječjega imutka. — No ne valja smetnuti s una, da će se potrebna brzina moći tek onda razviti, budu li za vremena konji u gasilani. Potprega je važna stvar, pa bi se moralo svom snagom uznastojati, da bude u času uzbuda vatrogascima na raspolaganje. Budu li po običaju i opet morali sami vatrogasci svoja gasila turati na garište, uspjeh će se obrane otešćati. Ljudi izmoredni, uznojeni i bez daha ne mogu biti ravni onima, koji dodju svježi i neustrudjeni na garište.

Još nam je spomenuti, da je ovu vožnjaču kupilo vatrogasno društvo samo i iz vlastite prištednje. Ovo je svijetla crta kod nabave ove štrcaljke i nijesmo je smjeli da prešutimo. Naši su vatrogasci iz ljubavi da koriste Samoboru i njegovu građanstvu iscrpli svoju blagajnicu do posljednjega filira. To je mogla učiniti samo svijest vatrogasaca, kojima požarnička misao prožima i um i srce. — Štrcaljka stoji 2000 K.

„Hrvatskomu Sokolu“ u Samoboru pristupili su nadalje kao članovi utemeljači: gdja. Julka Cizl i gg. Dr. Milan Biščan, Franjo Budi st., Ed. Presečky, Konstantin Vanjek, Wiesner Milan i Wiesner Josip, a kao članovi prinosnici: gg. Ivan Budi, Dr. Gjuro Horvat, Ivan Levičar st., Mato Roščak, Dr. Drag. Senčić, Drag. Urli i Artur Weber. — Ukupno ima „Sokol“ za sad 74 člana (15 utemeljača, 38 izvršujućih i 21 prinosnika). U odjelima za djecu imade 13 dječaka i 15 djevojčica. Za odjel starije gospode kao što i za odjel gospodjica i gospodja (pod vodstvom jedne prednjačice zagrebačkog „Sokola“) čine se pripreme, te će se otpočeti s vježbama čim se u te odjele prijavi po 8 članova, odnosno članica. Prijave prima tajnik odbora g. Fran Hrčić.

Dobrov. vatrogasnom društvu u Samoboru pristupili su kao izvršujući članovi gg.: Crnek Gjuro, kožarski pomoćnik, Postružin Drag. i Žokalj Josip, kolarski pomoćnici. — Umoljavaju se i ostali općinari, koji su navršili najmanje 18. godinu života, da se prijave kao izvršujući članovi. Domovini i svomu rođenom mjestu najljepše će se odužiti, ako stupe u službu čovjekoljubive i patriotske vatrogasilačke ideje.

Gospodarstvo.

Vilina kosa.

Medju nepozvanim gostovima iz carstva bilinskoga, koje gospodar susreće na polju i livadi, nalazi se i rod nametnika, a medju ovima je opet najdosadniji ali i najškodljiviji gost vilina kosa ili grinta — kako je neki zovu. Već samo ime njezina roda pokazuje, da vilina kosa spada medju one jadne stvorove, koji ne vole da odviše troše vlastitu snagu, ali zato tim lakomije posežu za tuđim dobrom pa ga mukte uživaju. Neopaženo, gotovo tajanstveno došulja se ona do svoje žrtve, nježno je privija u svoj zagrljaj, kao da hoće da je miluje, a u istinu se sprema, da joj izdajničkim svojim zagrljajem ispije životnu snagu.

Vilina kosa kao što redovno i sve družice njezina roda nemaju lisnoga zelenila kao ostalo bilje, već joj je boja blijeda žuto-crvenkasta. I to nije bez razloga. Mudri tvorac olakšao je time čovjeku, da lakše otkrije neprijatelja u njegovu skrovištu. U nje nema ni korijenčića, kojima bi crpla hranu iz zemlje; ta i čemu joj, kadno se mukte bolje živi?! Sjeme joj doduše nikne u zemlji i u njoj proklija, a tanahna se onda kličica žuri, da se nametne drugoj kojoj biljci, koja će joj od onoga časa biti njezinom ohraniteljicom. To joj uspijeva tim lakše, jer joj je stablika kao nit tanka, te se njome obavija oko zahvaćene biljke i to naizmjenice sad na lako, sad se opet na tijesno priljubi uz nju. Na svakom ovom mjestu viline kose naći ćemo fine male bradavičice, kojima poput korijenčića zadire u stabliku one biljke, koju je obavila tanahnim svojim nitima. To su joj organi za sisanje. Njima vilina kosa ispija drugoj biljci hranu, te ju tako nezahvalno i okrutno lišava njezina života.

Kada se kličica viline kose domogne hrane, brzo se razgrani na sve strane, hvata redom biljku za biljkom te ih poput paučine zapreda i lovi u svoju smrtonosnu mrežu. Leglo viline kose u prvi je kraj maleno, jedva ga je moći i zamijetiti, ali se danonice naglo širi u sve većim kolobarima. Mnogo imade biljki, koje postaju

velike štete. U mjesecu srpnju opazit ćemo na nježnoj ovoj nametnici sitne, u glavicu sabrane blijedo-crvene cvjetiče, zvonasta oblika. Cvatnja traje sve do rujna. Plod je majušan tobočić, nakrcan sićušnim sjemenjem. Ovo je drobnije od sjemena bijele djeteljine, boje je žuto ili sivo smedje ili zagasite, nešto je dugoljasto, a na površini hrapavo i dlakavo. Težinom je lakše od djeteljina sjemena, a dozrijeva brzo.

Prema velikoj rodovitosti i brzom dozrijevanju sjemena viline kose, mogli bismo očekivati još veće njezino rasprostranjenje. To bi doista i bilo na najveći užas i nesreću gospodar, da imade njezino sjemenje više klicavosti: jedva 5 do 50 postotaka može da proklija, a mnogo kličica propadne još prije, nego što nadje za sebe zgodnu biljku, koja bi je mogla da prehrani. U prvogodišnjoj djeteljini rijetko ćemo naći leglo viline kose, i to samo onda, ako je djeteljino sjeme bilo jako nečisto. Obično se ona pojavlja u drugoj godini, a poslije sve to jače, što starija je djeteljina. Baš zato je ona lucerni veoma škodljiva. Grintom zaražena mjesta djeteljine zaostaju u svom razvitku, pa se tim ističu od ostale zelene plohe. Za neko vrijeme bivaju ta mjesta sve veća, a ističu se sada još više svojom žuto-crvenkastom bojom. Starija legla postaju u svome središtu gola, plješiva, a ta gola ploha bude sve veća što širi su kolobari viline kose.

Da si gospodar sačuva djeteljino od nepozvanoga ovoga gosta, običan je lijek, da se nastoji predusresti tome zlu. A to bude, ako sijemo posve čisto djeteljino sjeme. Ali ni tim nam jošte nije zajamčeno, da nam se ne će pojaviti grinta u djeteljini. Evo zašto ne. Ma da je istina, da se grinta najviše širi nečistim sjemenom, ali se ona može i na drugi način prenijeti na djeteljište, a to u prvom redu stajskim gnojem. Ako blago hranimo djeteljino, koja je bila zaražena vilinom kosom, istrusi se mnogo sjemenja u djubre, a i ono, što ga je blago izbacilo, jošte može da proklija. Tako dospije sjemenje viline kose s gnojem na djeteljište, gdje onda nadje povoljno mjesto za daljni svoj razvitak. Širenju grinte pripomaže i vjetar. On otkida prezrele tobočiče ili ih s komadićima prezrele stablike digne i odnese kuda godj dalje, pa se tamo zasiju. A dogodi se dosta puta, da si gospodar grintu prenese po cijelom polju kolima, kada nameće djeteljino. Pojedini komadi grinte zapletu se oko kotača, ili se privlate na nogama ljudi i životinja kod spremanja, pa se poslije otkinu i opet prisišu na djeteljino.

Teško je dakle da očuvamo djeteljište od ove zaraze. Ali zato valja tim budnijim okom paziti, da uvrebamo svako leglo viline kose odmah u njezinu zametku, pa da ga uništimo, dok se još nije raširilo. To se daje postići na više načina, a najobičniji jest, da se unaokolo zaraženog mjesta iskopa jarak, zaražena djeteljina pokosi ili još bolje požanje i uništi. Sav pokošeni prostor unutar jarka prekrije se slamom, pokvasi petrolejem i zapali. Tako će se uništiti i zadnji ostatak viline kose, a djeteljina će poslije opet porasti. Glavno je kod toga, da se obrana otpočne što ranije, dok još grinta nije u svijetu a još manje u sjemenu, jer bi tada svaka obrana malo pomogla. Isto se tako zgodno daje zapriječiti daljno širenje viline kose, ako njeno leglo na 6 cm. na debelo pokrijemo ječmovom osati i pljevom, konopljenim pozderom, kompostom ili čim drugim tomu sličnim. Tim se zapriječi pristup uzduha grinti i ona se uguši. U novije doba polijevaju grintom zaražena mjesta rastopinom zelene galice (10%), solnom rastopinom (1 klg. soli na 4 klg. vode), a i nekim drugim još jačim sredstvima. Uvijek valja da upotrebimo samo takovo sredstvo, koje će uništiti nametnika, ali ne će škoditi djeteljini.

Vlastito je iskustvo najbolja preporuka, stoga ne vjerujte već kupujte i uvjerit ćete se, da je za pranje rublja

Jastrebarski sapunji prašak

nenatkriljivo i najbolje sredstvo, što se dosele kao slično upotrebljavalo. Priznanice stoje na uvid, a dobije se u svim boljim trgovinama.

Tvornica kemičko-tehničkih proizvoda u Jastrebarskom.

Podružnica **R. A. SMEKAL** Podružnica
ZAGREB, Frankopanska ulica br. 9.
Najnovije!
„PATENT SMEKAL“

Štrcaljke sa ravnotezom najnovijeg sustava za prijenos umanjene radne snage od 40%, koje s desne i s lijeve strane vodu sišu i dižu, te okretanje nepotrebno.

Sustav odlikovan 1903. sa prvom počasnom diplomom i zlatnom kolajnom.

Po visokoj kr. zem. vladi proglašena ljekovitom vodom rudnicom

Apatovačka kiselica

Naravna alkaličkomuriatična litijaska kiselica. Nagradjena sa 15 zlatnih kolajna.

Najbolje stolno piće.

Od prvih liječničkih autoriteta preporučena, je.

prekvalno, izvrsno i nenatkriljivo sredstvo.

Ljekovita voda.

Glasovito sredstvo kod svih bolesti probavnih organa i grkljana, proti ulozima i reumi, kod želučnog, plućnog, crijevnog i svih drugih katarata, proti hemoroida, kod boli bubrega, mjehura, kamenca, šećerne bolesti zrnatih i natekih jetara. Prokušano, izvrsno i nenatkriljivo sredstvo kod spolnih i mnogih drugih ženskih bolesti.

Upraviteljstvo vrela apatovačke kiselice,

ZAGREB, Ilica broj 17.

Dobiva se u svim ljekarnama, trgovinama mirodija, restauracijama i gostionama.

Novo učilo!

Do sada prodano 5000 komada.

ZEMLJOPISNI ATLAS

za pučke i osnovne škole.

Po napatku Stj. Širole, crtao Fran Peyer. Sadržaje 10 karata i 25 slika. Cijena broširanom K 1-20, ukoričenom K 1-40.

Naredbom vis. kr. zemaljske vlade, odjela za bogoštovlje i nastavu, od 30. rujna 1904. broj 15.530 pripušten je taj atlas „kao veoma prikladno pomagalo pri zemljopisnoj obuci“ u nižim pučkim, opetovnim i šegrtskim školama. Narudžbe za Hrvatsku, Dalmaciju, Istru, Bosnu i Hercegovinu obavlja moja knjižara, a za Slavoniju R. Bačić, (nasljednik V. Fritschea) u Osijeku. — Mojom nakladom izdan je Peyerov: „Zemljovid kraljevina Hrvatske i Slavonije. Cijena K 15.— Podjedno preporučujem svoje veliko skladište pisanih i risanih sprava, molitvenika, počam od 40 filira do K 8.—

M. F. STRMECKI

(nalazi se od 5. rujna 1904.

Zagreb, Duga ulica br. 8.)